

بؤياخچيڻ مهزن و هونهرا بندهستان

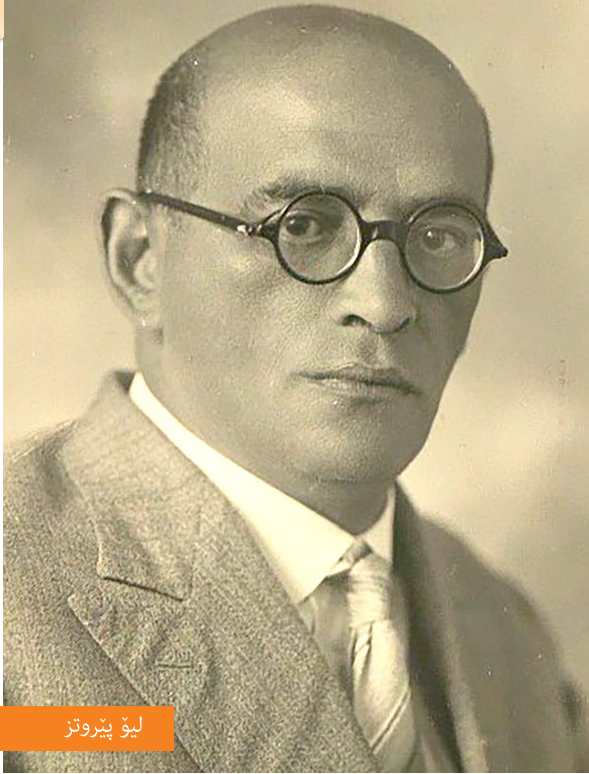

فهريزان شير

ل دهره ڪي ههر ڪهس ڳونههڪار به وي ده مئ تو ڪهس د ڪراسئ ٿهسلي دا نه ڳونههڪاره. ٿه ف شيوهيا تهفليبوونا سووچين مهزين جفاڪي وهڪي تشتهڪي رؤژانه دڪاره خهرايبيان بڪه. ژ هئلا ٿهتيڪيهه ٿيدي د نافبهرا ڪوشتنا ڪهسهڪي و تيفڪرنا جاهدي دا زنده جووداهي نامينه. بهلڪي ڪوشتنا ڪهسهڪي ل ڳور نورمين وي جفاڪي تشتهڪي باش به ڙي. ٿاپئ موسا دڳوت ”د لووگاتا وان دا نافئ ڪوشتنا مه ڪوردان پاڙيهه.“ ل ڳور ديبارڪرنا ٿاره نندت ل بهر (چاڙين) جفاتهڪي يهڪ بي ڪوشتن و جفات ل وي ڪوشتن ته ماشه بڪه (مينا ڪوشتنا هرائنت دنڪ) وي ده مئ ڪوڙهر و جفا(ت/ڪ) رؤلين خوه دڳوههرن، جفاڪا ته ماشه فان دبه ڪوڙهر.

***

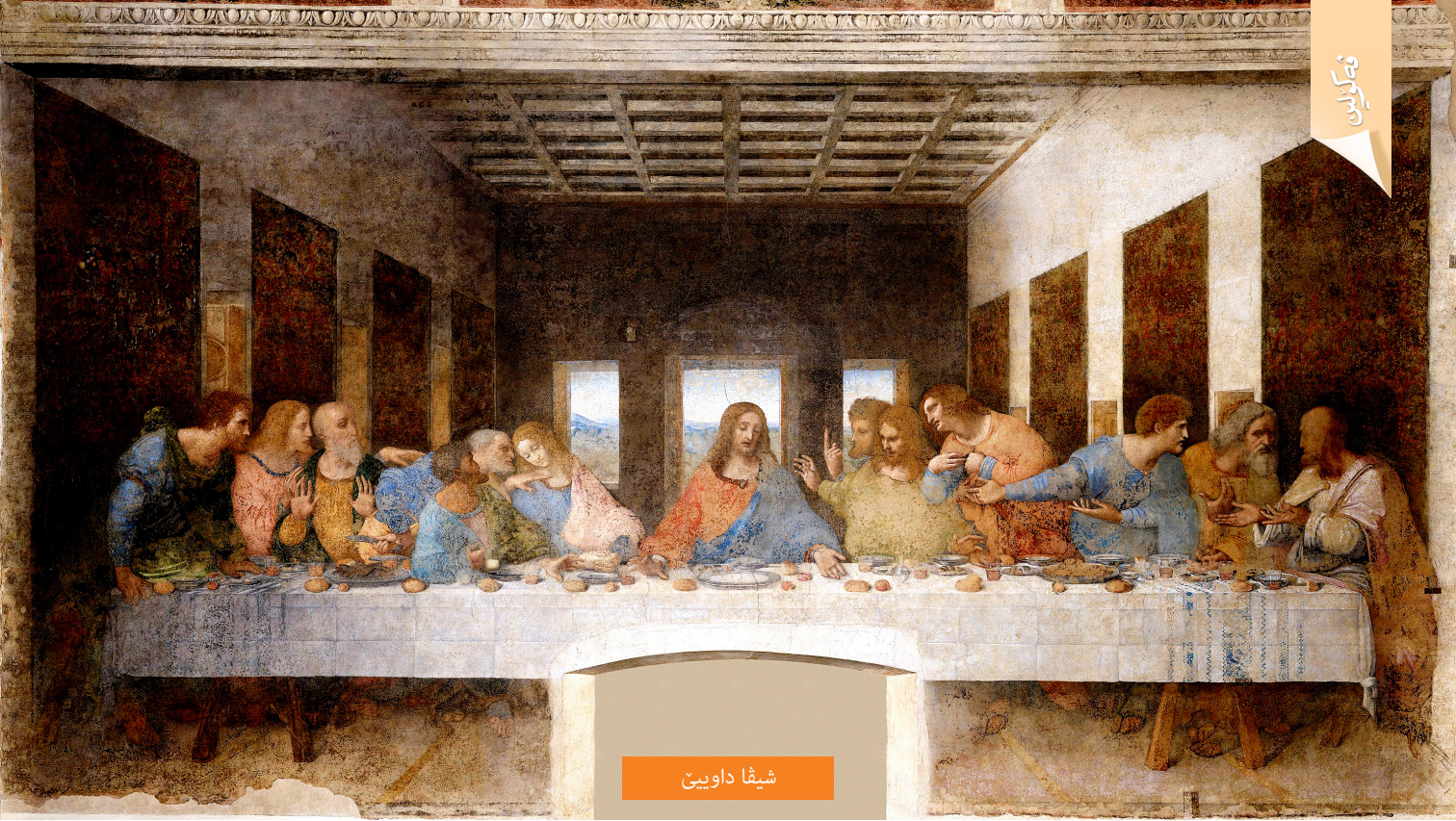

ليو پيرونز

کر ژ عیسا حهز دکه خاینتی لی کر [...] فہم کر کو
 ٹھوئی مہجبور ہینہ گہلہکی ژئی حہز بکہ و قورہ تییا
 وی دەستورا فئی یهکی نہ دا“ (۱۵). لیوناردو گوتنا وی
 پشتراست دکه: ”گونهها یاھودا ٹھو بوو کو بقاسی کو
 خاینتی ل حہز کرنا خوه بکہ قورہ بوو“ (۱۵).

بہایم بازرگانهکی ٹالمانہ، پرائیا بازارین وی ل سہر
 خہتا بہحرا سپی بوویہ. ژ ئاخا ترکان ہاتیبہ میلانوی.
 بہایم دەما تی میلانوی ہم تشتین خوهیین بازارئ ب
 خوه رہ ٹانینہ ہم ژی ل پھی دەینتی باقی خوهیہ کو وی
 دەینی ل خوه فہگہرینہ. دەینداری وی ژی ب نہدایینا
 دەنین خوه ناف دایہ. لیوناردو ژی بہایم ژی ل پھی
 کہسہکی نہ. دەما د شیوہیا فہگوتنہکی دا کہسین ل کہسان
 بگہرن ل جہہکی راستی ہف بین، لەورا ٹھف شیوہیا
 لیگہرینتی بہنہکہ ہوناکیبہ وان ب ہفقدوفہ گریدہ.
 دەما بہایم ل بوجہتتا دپرسہ، خہلکین دہردوری بہحسا
 وینہیہکی وھا دکن کو مروٹ دیبژہ تام ٹھو کہسین ل گور
 وینہیا لیوناردویہ، ٹھف بوجہتتایہ. د فئی ناقہری دا بہایم
 ل سکاکی کہچہکی دینہ، نیف دل دکہفی. لی نہ نافئی
 وی دزانہ، نہ نافیشانا وی. دیسا ٹھپیزودہکہ دنا لیگہرینتی

دخہبیتہ، ب روژان، ب مہان و سالان دکارہ ل سہر
 وینہیہکی بفرہ، ل سہر وی بکولہ، بدہ و بستینہ ہہتا
 کو ہیما د سہری خوه دا تہمام بکہ. ژ ئانائومیی ہیما
 ب بیولوییی د گہلہک بواران دا، د بہر فی کاری خوه
 دا ہما بیژہ دبہ (نیف) پسپور. ٹھو چہند ل ئانائومیی
 د فکرہ کو ژ بژیشکا میری ہریمیی کو ب نہخوشینا
 میر مژوول دبہ نہرازیہ. ٹھو چہند ژ بیولوییی فہم
 دکہ کو ہتا ب پوررتین چووک و چفیکین درندہ دکارہ
 پیناسہ بکہ. د ماتہماتیک و چاندنیی دا ژ ئەندازیاران
 خورتترہ. ہہر وہکی دن د ہونہرا شہرا لەشکری دا
 خوهدی گوتنہ. لی تہفدہ ژ بوچ نہ، نہ ژ بو وی یهکی نہ
 کو بہہ شیورمہند، سہرؤکوحہزیر، وەزیر و ہہر وہکی دن بہہ
 تشتہکی مہقامبلند. ہہولین وی ژ بونا بیقوسوریا ہونہرا
 خوهیہ. بہس ٹھف شیوہیا وییا ب گرانی و سہربخوہ
 کہسین کو وینہیان سپاریش ددی ژ جارنان زیدہتر عاجز
 دکہ. روژہکی یهک سپاریش ددی. ل گور سپاریش دفی
 ٹھو د وینہیا خوه دا یهکی کہر ساز بکہ. ل باژیر ل یهکی
 کہر دگہرہ، دکہ ناکہ پیداناکہ. کہسین کور ہہنہ، شہل
 ہہنہ لی یهکی کہر تونہ. خوهدییی سپاریش ژی ہنگی
 ل بہندی دینہ گہلہکی ئاجز دبہ ژ دہرہنگمایینا وینہی،
 ئیدی دہبار ناکہ دچہ کہسہکی ب قہستی ژ گوہ بریندار
 دکہ. پشتی پیحہسینی، دافینشی، وینہسازئ گہورہ دەست
 ژ چیکرنا وی وینہی دیکشہ. لی گوتہگوتین خیرنہخواز وھا
 بہلاف دکن کو دافینشی پھرہ پیشین وەرگریہ لی وینہ
 چینہ کریہ. ژ بو ٹھیکا دافینشی میناکہ کہ بالکیشہ. ہہر چ
 پھرہ و ہونہر تیدا ہہبہ ژی حہقیقہتا مروفاھی ل پیشترہ.
 د وینہیا شیفایا دا ہہر ہیما تہمامہ لی وینہساز
 دکہ ناکہ درووفی یاھودا نایب بہر چافی وی، نکارہ
 ہیماہکی ژئی رہ چیکہ د سہر و سپورا خوه دە. لازمہ
 درووفی خہرابترین کہسین ل سہر دنیایین بینہ دا کو ژ خوه
 رہ بکہ مودہل و وی کہسی د وینہیا خوه دا ب جی بکہ.
 ل گور گوفتووگویا د ناقہہرا وی و خورتہکی دا کیمزیدہ
 پیناسہیا یاھودایین دیار دبہ. لیوناردو ژ وی خورتی سہدہما
 خاینتییا یاھودا دپرسہ. ل گور وی خورتی ”ژ بہر کو فہم

شيفا داويٽ

ناقئ باقئ خوه ڙئ ره نه گوتيهه ڪو نزانبه قيزا وي زلاميهه) دا دمينه. دهڪ و دولابان دگهرينه، دڪه ڪو نيجهولا دراقتين باقئ خوه بدزه دا ڪو خوه ديگرافي ڪاربن لئچووتين خوه پين رهقئ دا پين بڪن. نيجهولا ڙي دچه ڙ باقئ خوه پهره ددزه. سي بانقنوت ثانيه، لئ دهينئ وي ۱۷ بانقنوته. پشتي دزيا نيجهولايئ ب سهر ڪريارا دزيڪرنا وي ره روممهتا ڪه چڪن دشڪينه، وي تهقئ پهره پين زيده فه دگهرينه. د رومنائئ دا نايئ به حسڪرن لئ وها خويا دڪه ڪو ڪه چڪ نزانه بي وي چاوا پهره پين زيده فه گهرينه، هه رحال ڙ مانجينو دخوازه ڪو تيخه شوون، دهما مانجينو پهره دخه شوون تام وي ڙ پاچهين برهه فه باقئ ڪه چڪن ڙ پشت دا ليدخه، وي بريندار دڪه.

د دڪا داوي دا مانجينو ل نه خوه شخانه پئ يه، هه فالن وي دافينشي تئ بهر سهرئ وي چيروڪ ل ور ڙ گريڪا خوه فه دبه. هئ ڙي تهز دپيم قهه زلامئ ههري خه راب د بهرهمئ دا بوجاتيايه. ل جهم دافينشي ئيدي زلال دبه ڪو به هاهيم تهو ڪه س ب خوه يه. دافينشي ڙ هه فالن خوه پئ هه لبه ستغان تڪا دڪه ڪو ڪاربه وي زلامئ بينه. ڙخوه هه لبه ستغان و به هاهيم ل سهر سته ندنا پهره يان ڪه تنه

دهست پئ دڪه. به نهڪ دن فن جاري بوجهتتا و به هاهيم ب هه فدو ره گري دده. چيروڪا ليگهرينئ دقوله سهر ڪه چئ لئ نه سل تهو سه ده مه، ٿانڪو جيهازا ليگهرينئيه. لئ مه به ستا خوه يا سهره ڪه ڙي ڙ بير ناکه، جاره ڪئ دچه مالا دهيندارئ خوه، دهينئ باقئ خوه ب بيراي وي دخه. زلام فر ده ور ده ب ٿاوايه ڪي بيئي ڪو پهره بدئ وي دخاپينه ڙ مالا خوه دوور دخه.

ل مه يخانه پئ يه ڪي ب ناقئ مانجينو هه يه، وه ڪي ته حسيلداران ته قد گهره، شوور بازه ڪي د سهر خوه ره يه. به هاهيم پشتي په يداڪرنا نيجهولايئ (ڪه چڪا ڪو به هاهيم لئ دگه ريبا)، دلڪه تنه هه فدو، هه فشابوون و سوزا زهواج و ره فا ب هه ف دوو ره، روڙه ڪن ب داخوازا ته حسيلڪرنا پهره پين خوه تئ جهم مانجينو. لئ مانجينو قه بوول ناکه. مانجينو ڙي يه ڪ ڙ دلڪه تيا نيجهولايئ يه و ههروهه ب چيروڪا نيجهولايئ و به هاهيم حه سيايه. لهوما ناخوازه قهنجي ب وي زلامئ بڪه ڪو هئيشيا ويا ڙ نيجهولايئ ڙ دهست بچه. به هاهيم ڙي پشتي ڪو پئ دحسه نيجهولا قيزا دهيندارئ ويه گهله ڪي خه مگين دبه. د نافههرا نه شقا خوه يا مهزن و روممهتا خوه يا شڪاندي (لئ وهر تئ ڪو قيز ب قهستي

”نه ڪورڙي من، نه!

نه ڪهي، نه ڪهي!

فرچڻ خواه ڙ ٽاڃي راناڪهي!

ٽه و پوستانلا د ڪوشا ته دا

مه ڙي بابي ته پي ڦهيه

بوياء نه ڪهي!“ (۹۵).

موٽه يد ته ي ب د نيشه يا خواه دا ديار دڪه ڪو ”سالا ۱۹۷۶ي بوو، ل وي جهي ديڙني چاڀانا ٽه مين زاخوي، زاروڪه ڪي بوياء چي ل سهر سندوفا خواه روونشي بوو. چاڀين من لي بوون. سهر بازه ڪي پوستانلا خواه دانا سهر سندوفا وي و هندي ها ته وي زاروڪي پوستانلا وي بوياء نه ڪر. زلهيه ڪ لي دا، ديسا بوياء نه ڪر. ههروهه ڪي ٽه و زاروڪ ڪورڙي شههيده ڪي بوو و بابي وي ڙ بن ٽاڃي گزي دڪري“. د ڦي ههلهه ست و چيروڪ-مهسه لاوڪ و

شهرتن. ڙ بهر ڪو بهه ايم پهره ڙ بوجهه تها ستهنديه ٽه وي وهه هه ڦي شهرتن خواه بگره. د وي دهمن دا بهه ايم و داڦينشي ب هه ڦ ددن ناسڪرن. تو نابيني روڙا ڪو بهه ايم ها تبوو ميلانوڙين ل سهر فروتنا هه سپهه ڪي عه ره بي ل حه و شا قه سري هه ڦ دو دديتنه. درووڦي داڦينشي تي بيرا بهه ايم لي درووڦي بهه ايم نايي بيرا داڦينشي. د وي هه ڦديتنن دا داڦينشي وي نه يا بهه ايم خيڙ دڪه. بهه ايم ل وي نه يا خواه دي ره، ب راستي ڙي گهله ڪي دعه جبينه و په سنن هونه را داڦينشيني هوسه دهه. پشتي ب چهند سالان بهه ايم جاره ڪه دن تن ميلانوڙين. هه ر ڪي ڪو وي دبينه بهري خواه ڙي دهه نالي، ده ستين خواه وهه ڪي چاڄي ل با دڪن، دهري لي تن گرتن، ل تو خانان جي نابينه ڪو شه ڦه ڪن ل وي دهري بهه وهه. ڙ هه لوهه ستا مروڦان فه هم ناکه، هه يا ڪو يه ڪن بياني دبينه ڪو ڙي بپرسه. دووره هين دبه ڪو د شيفا داوي دا درووڦي وي د شوونا ياهودايي دا ها تيه دانين.

جارا ٽهول داڦينشي چاوا ڪو چاڦ ب بهه ايم دڪه ڦه، قهت بالا وي ناچه سهر و وي ڙ خواه ره ناکه موڏل. ب سه دهه ما ڪو ل درووڦه ڪي خه راب ناگه ره (مينا وي مڙا ڪه سي ڪه ر)، ل درووڦي ڪه سهه ڪي خه راب دگه ره. داڦينشي خواه دي قابيليهه تا وي يه ڪن بوو، دڪار بوو درووڦه ڪي وها چيڪه ڪو ل سه رانسهر ڙي دنياڀي تونه به. وي خواهه ستيه ڪه سهه ڪي هه يي، ڪه سهه ڪي ب راستي ڙيندار بده خيڙ ڪرن دا ڪو سهه ڪوله ريبا (ب ماعنه يا خواهه دنيه وي) خه رابيبان ڙي ب خه لڪي بده ناسڪرن. ته ڪنيڪا وييا بيڦسور ٽانجاڄ ب هه لوهه ست و چيروڪا ڪه سهه ڪي مينا بهه ايم دبه هونه رهه ڪه راسته قين، ٽان نا وي وهه ڪي وي نه يه ڪه پر سهه رڪه فتي بهاتا مابين. د ڦر دا تيڪليا هونه ر و هه لوهه ستي ته ڦله ڪ ل هونه ري زيده دڪه. ههروهه ڪي دن رهنگه مروڦ بيڙه ب ڦي ٽاواي ته شهير ڪرنا سوو جدارهه ڪي قهنجي خواهه ڙيڙي (ٽانگو جفاڪي) دا تينه شوونا خه رابيبا ڙيڙي. ب ڦي ٽاواي د جفاڪان دا شانهي نيمونو ٽوڙيا جفاڪي زيده دڪن ل هه مبهري خه رابيبان.

د ههلهه ستا ”بوياء چيڀي بچوڪ“ دا، موٽه يد ته ي ب

ديڙه

وهکی نه نجام هر سئ هیمایین سهره که (تابلویا زندیا گالایا ژوورا بیرئ، شیفا داویا دافینشی و ته مسیلا ویئا د رومانا Perutz دا و وینه یین بویاخچیی بچووک) ل سهر خه رابییین ژریژی، دوورکه تن و دوورخستنا وان خه رابییان ژ جفاکا خوه ب خوه (به هایم)، ل سهر هه ولا ده ستشووشتنا ژ خه رابییین ژریژی (نهرتوگول ئوزکوک) و ل سهر هه لوه ستا ل دژی فان خه رابییان (بویاخچیی بچووک) تستان گوتن. لئ نه ز وسا دسیورم کو د به حسکرنا چیروکا ”بویاخچیی بچووک” دا موئیه د ته یب ژ بیر کریه ل سهر سندوقا وی بویاخچیی بچووک بنیره. لهورا من ب چاقئ خوه دیت کو وسا دنقیساند:

”ئهف هونه ر ژئ نه کیمی یین خه لکییه“.

*د فئ رومانئ د ل گه ل هوناکا به ره مئ تشتئ هه ری بالکیش، د گه لک رومانئین دیروکییین ب فی رهنگی دا ژئ وهایه، تشتین کو ئیرو وهکی نژادپه رهستی تی قه ببولکرن وهکی وی دهما خوه ئان ژئ نه م بیژن ب وی فهما وی دهمئ تیته ب جیکرن، راستی تیته هوناندن. وهکی کو سهید دیژه راستی تیته ئیجادکرن ژئ. هیمایا نه ته وهیان روله که وها دگره د فئ دهقا به رده ست دا. پیناسه یه کا گشتی و گلووه ر هیه ژ بو نه ته وهیان. بو میناک فرانسی وهکی ”ده ره وچی“ ده رباس دبن. لئ ترک ب گشتی د فئ به ره مئ دا ب چاقه کی ئوریانتالیست هاتنه بجیکرن، ههروهکی چاوا کو ترک ل کوردان دتیرن ب وی رهنگی. ته دی دهما بخوازن بالئ بکشینن هه ره هوقیتیا یه کن دیبژن ”ما تو ژ سه ری چیئ هاتییی“، ترک دیبژن ”ما تو ژ دیاربه کرئ هاتییی“؛ ئیجار هه مان تشتی د فر دا ژ بو ترکان دیبژن ”ما هوون ژ کو هاتنه؟ ژ جه م ترکان“ (۳۵). گه لک میناکین دیت هه نه کو ترکان وهکی هوق دسیورینن.

هونه رمه ند (هه لبه ستقان) دا هه که نه ده بییاتا نه هوناکئ ژئ نه ده بییات به، چهند چیروکین مه تافکتیف بانگ ل نه زهرا خوینه ران دکه. خیره تا لاوک د په یوهن دا مروقبوون و نه سلبوونئ دا تشته کی گه لکی هیزایه، روومه ته که بلند ل جه م زاروک هه یه. د په یوهندا نه ته وهیی دا نهف لاوکئ نه ندامن نه ته وهیی وهکی داهاتوویا نه ته وهیا خوه توخمین پاک و دوورستا نژادی ب بیر دخه. ب هه ر ئاویی چیروکه که تیرا خوه قه هره مانیه. ده رفه یی فئ لیریما نه ته وهیی تشته کی هونه ری ژئ د فئ هه لبه ستئ دا قه شارتییه. نهف هه لبه سته و بهس چیروکا لاوک داوه ریقیه زکئ هه لبه ستئ. هه لبه ستقانی هه لبه ستک نفیسیه لئ بیی فئ نیشه یئ نه وی هه لبه ست کیم بمایا ئانگؤ وی گه لکی کیم تستان ژ مه ره بگؤتا. هونه رمه ند وهکی هه لبه ستقانی خوه ستیه ژ مه ره چیروکه کن بیژه، هه لبه ست نفیسیه؛ هه لبه ست تیرئ نه کریه ب نیشه یه کن چیروکه که دن لئ کریه د نه نجاما چیروکئ دا جاردن نه م فه گهرن ناف چیروکا د هه لبه ستئ دا د ور دا ژئ هونه رمه ندی زاروکک خیز کریه، ئانگؤ هه لبه ست و چیروک تیرئ نه کریه ژ مه ره وینه یئ زاروککی ساز کریه. نه و ژئ تیرئ نه کریه زاروکئ کو سوورته هه لوه ستا وی خیزگری ب خوه ژئ هونه رمه ند. هونه ر زاروک وینه سازیا روومه تییه. روومه تا وی ل کیفه یه؟ د بیحه سابی و ره دکرنئ دایه: ره دکرنا په رگالا داگیرکهرییئ، گوهنه دانا سه رمیانیئ ژ وی په رگالی. د فئ به ره ما (موئیه د ته یب) ی دا سیجوره یی (هه لبه ست- چیروک- وینه) راسته اتا داگیرکهر و داگیربووی وهکی موریین پیکسه لان ل هه ف هاتییه هوناندن. سه رباز ل ژوره، شوونا وی، ناف و نیشانا وی دیاره؛ ژیره ده ست، داگیربووی ل ژیره شوونا وی دیاره، له و کو هینا سه رده م سه رده ما داگیرکهریا فعلیه. ل جه م داگیرکهر ئاپوله ت، پؤستال و زله ه (شهق) هه به، ل جه م لاوک فرچه یا ل سهر ئاخئ (نه و ژئ بالکیشه، فرچه نه ل سهر کؤشئ ل سهر ئاخیه)، بویاخ و بیرئانینا بافه کی شه هید هه به. هه ر کو زله ه کن ل لاوک بده ژئ کارئ کو داگیرکهر دخوازه پیک نایئ.

چاقکانی:

1. Perutz, Leo. Leonardo'nun Yahuda'sı, Wer. Zehra Aksu Yilmazer, Çapa 2., Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Nisan 2018.

2. Teyib, Mueyed. Ne Ba Min Siwar Dike Ne Ax Min Peya Dike, Lat. Selim Temo, Avesta, 2014, r. 95.